

אורנים
ORANIM • أورانيم

הפקולטה למדעי הרוח והחברה
החוגים לאזרחות וסוציולוגיה

קורס "כתוב בעיתון" תשפ"ג
בהנחיית פרופסור משה שר

גיליון 2 לשנת תשפ"ג
יחס התקשורת לדרמה
סביב "הרפורמה המשפטית"

מוזמנים לעיין ולהעביר הלאה

14 ביוני 2023

יחס העיתונות ל"רפורמה המשפטית"

(תוכן עניינים חי, למעבר לחצו על הפריט)

1. דבר העורך – עמ' 3
2. אתי אזוב, כלי התקשורת בישראל וסיקורם את המאבק על הרפורמה המשפטית – עמ' 4
3. ערן ברדוגו, כיצד פועלת התקשורת הישראלית בעת הזו? – עמ' 5
4. איימן סועאד, כלי התקשורת בישראל – עמ' 7
5. אופיר בנזינו, כלי התקשורת בישראל – עמ' 8
6. ירדן שריקי, מה אומרת העיתונות הזרה על המתרחש בישראל? הניו יורק טיימס מול הוול סטריט ג'ורנל – עמ' 9
7. ספא שיבלי, כיצד התקשורת של אירן רואה את מאבק הרפורמה בישראל – עמ' 11
8. סופיה פולוטוסקביה, הקול הרוסי – עמ' 12
9. סוזאן הייב, כיצד פועלת התקשורת הישראלית בעת הזו? כיצד היא מתייחסת למאבק סביב "הרפורמה" או "ההפיכה" המשפטית? – עמ' 15
10. אריאל פפר, על כלי התקשורת בישראל – עמ' 16
11. עמיר מקלדה, חיים ומוות ביד התקשורת – עמ' 18
12. מייס עבד אלחק, כלי התקשורת בישראל – עמ' 20
13. איימן סלאח, התקשורת ו"המהפכה המשפטית" – עמ' 21
14. תמרה קוז'ינסקי-ספורטה, על כלי התקשורת בישראל – עמ' 22
15. אמל טאהא, המהפכה המשפטית – עמ' 23
16. מירב ברויאר, הערכת הפעילות של התקשורת הישראלית – עמ' 24

דבר העורך

הגיליון הנוכחי הוא גיליון טעון. הוא מתייחס למציאות הפוליטית בישראל בחודשים האחרונים ומביא את התייחסות הסטודנטים אל התקשורת שמסקרת את המאבק על "הרפורמה המשפטית" ואת המחאה הנרחבת כנגדה. הנושא נבחר בידי הסטודנטים.

כמו בגיליון הקודם כתיבתם של הסטודנטים היא בוסרית ברובה. הם לא מומחים בביקורת עיתונות, אולם החיבורים מבטאים את מבטם ואת עמדתם הערכית.

אודה, תכני חלק מהחיבורים היו קשים לי ערכית, אולם אף חיבור לא צונזר עקב כך ולא נדרש לשינוי תכני-ערכי. לעתים ביקשתי לבסס את הטענות בעובדות. כל כותב או כותבת בחר בעצמו את נקודת המבט שלו. כל טקסט מבטא רק את אישיות הכותב או הכותבת ואת עמדתו הערכית או הפוליטית.

לא תמיד הטקסט רהוט, אולם גם זה ביטוי למקום בו הסטודנטים נמצאים. לעתים ביקשתי תיקון. לעתים עשיתי עריכה לשונית מינימלית.

כפי שיתרשם הקורא, חלק גדול מהכותבים בדעה שהעיתונות הישראלית מוטה לצד התמיכה במחאה נגד הרפורמה. הם היו רוצים לראות תקשורת יותר עובדתית ופחות דעתנית. יש שטענו שהתקשורת מלבה את האש במקום להיות גורם מקרב ומפשר.

שלושה חיבורים הם חריגים. האחד עוסק ביחס התקשורת האיראנית לרפורמה ולמחאה כנגדה. השני עוסק ביחס התקשורת האמריקאית למתרחש בישראל, והשלישי, באריכות עוסק בהתייחסותה של העיתונות הרוסית לדרמה הישראלית.

תודה לכל הכותבים

בברכה

משה שנר

כלי התקשורת בישראל וסיקורם את המאבק על הרפורמה המשפטית

מתחילת עלייתה של הממשלה הנוכחית ניכר כי ישנה עליה חדה בסיקור תפקודה בעיתונות, בערוצי הטלוויזיה, וברשתות החברתיות ועוד. מכניסתה של הממשלה, לתפקידה, חברה החלו בהליך רפורמי חד וברור, בנוסף הביעו מסרים גרנדיוזיים במדיה ובעיתונות בנוסח - "הפיכתה של מדינת ישראל לדמוקרטית" (יריב לוין), וממשלת "ימין על מלא" (איתמר בן גביר), וטענות בסגנון של הממשלה הנוכחית היא תיקון לעוול שנעשה על-ידי קודמיה ועוד.

במקביל הממשלה פועלת על מנת לקדם החלטות מהותיות לחוק של מדינת ישראל, וניסיון לבצע שינוי חד ומובהק של פניה של החברה הישראלית, כמו גם במנגנוני המשטר השונים שלה לרבות המשטרה ובתי המשפט.

ה" רפורמה" אותה הציג בפומבי יריב לוין בנאומו המפורסם, מייד סוקרה בעיתונות ובערוצי התקשורת (ערוץ 12,13) כ- "מהפכה משפטית/הפיכה חוקתית". ניתן לראות הגדרה זו גם כמקבילה לביקורת שהופנתה כלפי-"המהפכה החוקתית" של אהרון ברק בזמנו, ניסיון מהיר לייצר שינוי משפטי מהותי במדינת ישראל ולייצר "מחטף", רק שהרפורמה הנוכחית פועלת על מנת להחליש את הגוף השופט ולחזק את הגוף המחוקק. דבר אשר נתפס בעיני רבים כשינוי מאזן הכוחות והחלשת האיזונים והבלמים במדינת ישראל כגוף דמוקרטי.

ישנה התנגדות חריפה הן ברשתות הטלוויזיה הציבורית, והן מפי אישים מרכזיים במערכת המשפט, במערכת הפוליטית בהווה ובדימוס, אשר מתבטאים באופן חריף כנגד הרפורמה. זה החל מ"אהרון ברק", לשעבר נשיא בית המשפט העליון אשר

התבטא בפומבי בתוכניתו של רוני קובן (ערוץ 11) כנגד הרפורמה המשפטית. המשיך במבקר המדינה לשעבר "אביחי מנדלבליט" בתוכניתה של אילנה דיין "עובדה" (ערוץ 12) אשר התבטא כנגד הרפורמה והאישים אשר מקדמים אותה, והמשיך בביקורת יום יומית של ערוצי הטלוויזיה המזוהים עם אג'נדה פוליטית של שמאל-מרכז, כדוגמת ערוץ 12 ו 13. כתבים משתי צידי המפה הפוליטית מבקרים את הרפורמה ומהותה, כדוגמת עמית סגל המזוהה עם הימין, "נתניהו מעוניין לזכות את עצמו מעמידה לדין, לכן הוא מקדם את הרפורמה", אמנון אברמוביץ המזוהה עם השמאל "ממשלת הימין החליטה להחליש את בית המשפט ולגרור את כל המדינה למסע הצלתו של נתניהו מעמידה לדין". למרות התבטאויות אלו קיימים קולות שתומכים בשינויים בבית המשפט העליון, בעיקר בגיונה של הרכב ועדת השופטים, אך קולות אלו נשמעים לרוב עם ביקורת כנגד אופן קבלות ההחלטות והדרך המירה שבה הדברים נעשים.

התקשורת במדינת ישראל אינה אובייקטיבית, מרגישים זו בעיתונות, במהדורות הטלוויזיה ובאתרי צריכת המדיה השונים, כמו טוויטר, פייסבוק אינסטגרם ועוד. כיום ישנם ערוצי טלוויזיה ועיתונים אשר אנו יודעים כי הם מזוהים עם הימין כדוגמת (ישראל היום, ערוץ 14, אתר החדשות ערוץ 7 ועוד) ומנגד ערוצים ועיתונים המזוהים עם השמאל (ערוץ 12, 13, עיתון הארץ ועוד) במישור הציבורי בישראל פועלות שתי אג'נדות, דבר אשר מחד גיסא מעיד על מאבקי הכוחות המדיניים הקיימים ומאידך גיסא מעיד על הצד שהתקשורת לוקחת באג'נדה הפוליטית/מדינית, מי מממן אותם, מיהו קהל הצופים שלהם ואילו אינטרסים מניעים אותם.

בעוד שגופי תקשורת מסוימים יגדירו את המתרחש כ- "מהפכה משפטית" וניסיון למוטט את הדמוקרטיה הישראלית (ערוצי 12,13), גופי תקשורת אחרים יגדירו מהלך זה כ"רפורמה משפטית", שינוי משטר האליטיסטים, תיקון הסדר המדיני ומימוש הדמוקרטיה המהותית. (ערוץ 14, חדשות ערוץ 7)

תקשורת אשר אינה מייצגת אובייקטיביות וריבוי דעות במרחב הציבורי, ומתבטאת בדרך של שיח קולני ולא מתפשר, גורמת להצרתו של השיח, אי קבלת דעתו של האחר ומעודדת שיח מתלהם.

לדעתי גופי התקשורת בישראל צריכים להוות מודל חיקוי לציבור על שיח מעמיק, בריא ומגוון.

כיצד פועלת התקשורת הישראלית בעת הזו?

ראש הממשלה נתניהו תוקף בנאומו בישיבת הסיעה את כלי התקשורת וטען: "הם מגויסים לחלוטין לטובת מתנגדי הרפורמה - שידורים חיים, פרשנויות חד צדדיות, סקרים מוטים, פייק ניוז 7/24, לא מפסיק לרגע." האם כך הדברים או שראש הממשלה מנסה להסית את דעת הציבור בנושא הרפורמה המשפטית?

בכדי לבחון כיצד מסקרת התקשורת הישראלית את הרפורמה המשפטית צריך לשאול האם התקשורת הכללית בישראל חופשית והאם המידע שהיא מציגה לקהל משפיע על קבלת החלטות שלו?

בנוסף נדרש לשאול האם העיתונות מספקת דין וחשבון אמיתי, מקיף ונבון של אירועי היום בהקשר שנותן לצופים או לקוראים משמעות, והאם אלו שעוסקים התקשורת כגון מראיינים עיתונאים צריכים להיות זהירים וכשירים ויודעים אלו שאלות לשאול, על מה להסתכל ומה לדווח לקהל ולציבור שאלות אלו ניתן לקבל ממספר ערוצי תקשורת אשר חלקם מסחריים וחלקם ציבוריים.

ערוצי התקשורת המסחריים הינם בבעלות גורמים הפועלים למטרת רווח בין אם בעלי תחומי פעולה אחרים ובין אם ממוקדי תקשורת ויכולים להשפיע ולקדם אג'נדה או רעיון מסוים. ערוצי התקשורת המסחריים מעבירים את המידע לציבור בצורה שאינה הוגנת כך טוען ראש הממשלה האם נכון הדבר? ישנם לא מעט פעמים שניתן לומר שראש הממשלה צודק וערוצי תקשורת מסחריים בחרו צד אחד של המפה ומסקרים בצורה לא שוויונית את היום ובכך משנים תודעה לציבור הרחב, לעומת זאת תקשורת לא מסחרית שאינה פועלת למטרת רווח כגון שידור ציבורי נדרשת לדווח לציבור בצורה כנה את המתרחש ביום יום בישראל ולא לקחת צד מסוים.

יש האומרים כי התקשורת בישראל הינה סתימת פיות, מסגור שקרי, הפחדה ועיצוב מציאות: ישראל היא חברה חופשית שמופעלת נגדה תעמולה טוטליטרית ואופן סיקור הרפורמה המשפטית הוא השקר הגדול ביותר בתולדות התקשורת הישראלית.

צורת הביטוי בערוצי התקשורת שונים האחד מהשני. לדוגמה בערוץ 12 השמאל הסרבנים הופכים לגיבורים, חוסמי כבישים שממררים את החיים של רבבות ישראלים וחוסמים אמבולנסים, הופכים ללוחמי חופש. ב"תקשורת השמאל", רפורמה שמחזקת את הדמוקרטיה הופכת ל"קק הדמוקרטיה". מול כל השקרים אפשר לעשות רק דבר אחד לומר את האמת ולהילחם על האמת. זה מה שהציבור מצפה מאיתנו וזה מה שאני חושב שצריך לעשות מול הנחשול האדיר של שקרים ופייק ניוז. ולכן התקשורת מגויסת למאבק וקיים צונאמי של הינדוס תודעה שלא ידענו כמותו וזה דבר שמאוד מסוכן למשטר דמוקרטי.

מצד שני ערוץ 14 מציג עיתונות בעידן של פוסט אמת, המציין כי קיימת קריסה סופית של אתוס העיתונות האובייקטיבית. חוקרי תקשורת מנסים להסביר את ההתחזקות של ערוץ 14 ברייטינג, דווקא בימי הרפורמה המשפטית, וטענים כי היא מציגה תקשורת מסוג חדש. יש לומר כי סיקור של הערוץ מראה שהוא נותן קונטרה לקול הבולט בערוצים הגדולים, בהם הפרשנים והאורחים מביעים התנגדות לשינוי החוקתי, שעלול לדבריהם לערער את הדמוקרטיה. בנוסף חשוב להבין, אנחנו נמצאים כיום בקצה של מאבק של שנים של הימין בתקשורת השמאלנית שקעקה את מעמד העיתונות כמדווחת של מציאות, כאשר מאבק עיקש הפך את העיתונות כולה לאמצעי להנדסת תודעה' בידי אג'נדות ליברליות הגמוניות.

דווקא הרצון לנסות לכאורה לאזן במהדורות החדשות בין עיתונאים שמאלנים לימנים בשנים האחרונות, הן בערוץ 12 והן בערוץ 13, היה התחלת הסוף, שכן הוא שירת את הקביעה הציבורית כי אכן אין אמת, יש רק אג'נדות ולא תקשורת המשקפת את האמת לציבור בצורה הוגנת וישרה.

בהשקפתי ובראייתי נכון שהתקשורת, גם הציבורית וגם המסחרית, תהיה מאוזנת, תשמיע מגוון דעות ותבצע סיקורים מאוזנים בכל הקשת הפוליטית ברפורמה המשפטית ולא לקחת צד אחד בלבד.

בנוסף נכון שהתקשורת תיקח על עצמה את האחריות להיות המבוגר האחראי ולנסות להוריד את האש במדינה ולבצע סיקורים של סולידריות ולא רק להציג דברים פחות טובים במדינה ובכך לגרום לאזרחים מעט חיוך על הפנים, מה שבאמת כולנו צריכים בימים אלו.

כלי התקשורת בישראל

תקשורת אמורה להיות כלי ניטרלי שמשקף את המציאות המתקיימת במדינה לאזרחים, הצופים בשקיקה בטלוויזיה מדי יום על מנת לקבל מידע אותנטי ומהימן. נראה כי בפועל לא כך הם פני הדברים וכי חופש העיתונות וחופש הביטוי מוגבלים פעמים רבות על ידי בעלי הון ובעלי אינטרס במשק הישראלי, שבכך הם למעשה מסיתים את התקשורת לתועלתם האישית.

מצב כזה מהווה כסוג של איום על הדמוקרטיה, היות ובבסיס שלה אמור להתקיים מערך תקשורת ניטרלי, שאינו מהווה שופר של בעלי הון ומובילי דעה. ברגע שהאחרונים משתלטים על התוכן המופץ בערוצי הטלוויזיה והרדיו השונים, הציבור לא חשוף לאמת אלא רק לחלק ממנה ומכאן הבעייתיות הגדולה במישור הזה. יתרה מכך, במקרה כזה, דעות המנוגדות לאותם גופים בעלי אינטרס עשויות להיות מושחקות ולא להופיע בכלל. לכן, אני באופן אישי מאוד מתלבט אם כדאי לי לפתוח בכלל טלוויזיה, היות והאחרונה לא נותנת ייצוג הולם למגוון הדעות באוכלוסייה. הרבה מערוצי הטלוויזיה ממומנים ומנסים לגבש לצופים שלהם הלך רוח מסוים ועם כך אינני מסכים.

מקרה בוחן מצוין להוכחת הטענה שלי היא האופן שבה מוצגת הרפורמה המשפטית בכלי התקשורת השונים. הרפורמה המשפטית או "רפורמת לוי", אשר מובלת בתמיכתו של רה"מ בנימין נתניהו, היא שינוי חוקתי ארוך טווח שעתידי להתקיים במדינת ישראל. מטרתה היא לשנות את הצביון של המדינה בהיבט החוקתי בעיקר, דרך קידום הצעות חוק 'פסקת ההתגברות' ושינוי הרכב שופטים. כלומר להחליף ועדת מינוי שופטים בהרכבה הנוכחי להרכב שייקבע על ידי הרשות המבצעת. מכאן סמכותו של בית המשפט מצטמצמת בשל עקרון הכרעת הרוב.

נראה כי הרפורמה תועדה באמצעי התקשורת והערוצים השונים באופן שונה. למשל, ערוץ 14, "ערוץ החדשות של ישראל", מובל על ידי גופי ימין ומכאן שהוא מסקר את ההפגנות ומספר הנוכחים בהן באופן מוטה ולא אותנטי. לעומתו, ערוץ 12, נחשב שופר של הדמוקרטיה והוא נמצא בחסות רשת קוקה קולה, שדווקא מתנגדת לרפורמה. במצב הזה, הנתונים המגולמים בכל ערוץ הם מוטים לנוכח האינטרס של בעלי השליטה ולכן קשה היום למצוא ערוץ חדשותי או אפילו עיתון אותנטי באופן מוחלט. גם בעיתונים, ניתן לראות את ישראל היום, שנמצא בבעלות איל הון המקורב לביבי לעומת עיתון הארץ שהוא בבעלות גופי שמאל.

לדעתי, במצב כזה, שכל ערוץ אינו ניטרלי אלא טעון פוליטי, מתקיימת הטיה שאינה מעודדת את צביונה הדמוקרטי של המדינה ומכאן שהיא פסולה מיסודה. הראוי הוא לשקף את המציאות, באופן כמה שיותר מדויק ונכון. יתרה מכך, ככל שישנן דעות מנוגדות, הדבר מחריף את הפילוג בעם שקיים ממילא והחברה הישראלית הופכת למשוועת יותר ויותר.

כלי התקשורת בישראל

התקשורת הישראלית ידועה בהיותה מגוונת וחופשית מאוד המכילה בתוכה עיתונים רבים, אתרי חדשות וערוצי טלוויזיה ורדיו הפונים למגוון קהלים. התקשורת במדינתנו משקפת ומציגה באופן מוחלט את ההשקפות הפוליטיות הרווחות במדינה, בנוסף, היא שואפת לתת מקום ראוי לחופש הביטוי ולחופש העיתונות. יחד עם הרצון להיות עיתונות חופשית קיים החשש מהטיה תקשורתית והשתלטות מקיפה של בעלי הממון על תחומי התקשורת.

בתקופה האחרונה אופפת אותנו סערת הרפורמה המשפטית בישראל, כאשר התומכים טוענים כי הרפורמה תשפר את ההתנהלות הנוכחית של בית המשפט ומנגד המתנגדים טוענים כי היא עלולה לאיים על עצמאותה של הרשות השופטת ביחס לרשות המבצעת ובנוסף עלולה לדרדר את ערכיה הדמוקרטיות של מדינת ישראל. הסיקור התקשורתי בנוגע לנושא זה מאוד שנוי במחלוקת בין כלי התקשורת ובסביבה כה טעונה פוליטית, מאוד הגיוני שהסיקור התקשורתי יהיה מוטה לצד כזה או אחר.

לדעתי התקשורת הישראלית נוטה ברובה להיות כנגד חקיקת הרפורמה המשפטית, כלומר מוקדי התקשורת מסקרים לרוב את ההתנגדות לחקיקת הרפורמה ובו זמנית מסקרים מעט מדי את התמיכה ברפורמה, ניתן לראות זאת בערוצי הטלוויזיה (ערוץ 12, ערוץ 13) וכן גם בעיתונות ("הארץ", "מעריב"). אולם, ישנם מעט מוקדי תקשורת המסקרים לרוב את התמיכה ברפורמה תוך סיקור מופחת של התנגדות הרפורמה ניתן לראות זאת בערוצי התקשורת (ערוץ 14) וכן גם בעיתונות הכתובה ("ישראל היום"). עם זאת חשוב לציין כי בישראל קיימים גם מוקדי תקשורת השואפים לספק סיקור אובייקטיבי ומאוזן ככל האפשר ("שקוף").

אני סבורה כי ברוב מוקדי התקשורת בישראל מראים בעיקר את הסיבות כנגד הרפורמה ומראיינים מגוון אנשי מקצוע אשר נותנים דעתם עד כמה רפורמה זו מסוכנת לדמוקרטיה במדינתנו, במקום לתת מקום גם לדעותיהם של חלק נכבד מתושבי ישראל אשר תומכים ברפורמה וחושבים כי יש צורך בשינוי חוסר ההגינות במערכת המשפט גם אם לא תתקיים במתכונתה הנוכחית של הרפורמה, כל זאת בניסיון לייצר סקירה תקשורתית שוויונית של שני צידי המפה המפולגים. אילולא, רוב מוקדי התקשורת היו מסקרים באופן שוויוני את הרפורמה, בהסתמך על מקורות מהימנים תוך ניצול כוחם העצום, אני סבורה כי התקשורת יכולה לגרום לאיחוד העם המפולג מאשר לעסוק בהעצמת הקרע.

לאחרונה נתקלתי בכתבה "אנחנו מוקפים": כשהפגנה הראשונה של תומכי ההפיכה יצאה לדרך של אתר "שקוף", הכתבה עסקה בהפגנות של תומכי המהפכה שהתרחשו במוקדים שונים ברחבי הארץ ומביאה את נקודות מבטיהן והסיבות השונות בגינן יצאו להפגין וכן גם את התקריות שהתרחשו במהלך ההפגנות, הכוללים אירועי אלימות עם שוטרים ומפגיני נגד. אני חשה בעת האחרונה כי ברוב העיתונים הן הכתובים והן הדיגיטליים ישנו בעיקר סיקור תקשורתי נגד הרפורמה המתהווה מבלי לסקר את התומכים ומה מניע אותם לתמוך ומאילו סיבות ואני מברכת על כך שישנו אתר תקשורתי, "שקוף", אשר בוחר להציג את אופן הדברים בצורה שוויונית ובעיקר להראות שגם הצד השני נלחם על קולו הדמוקרטי. כמו כן, להראות שלא רק הפגנות הנגד מתמודדות עם אלימות מסוימת מצד המשטרה אלא גם הפגנות התמיכה.

אני סבורה כי אתר תקשורתי המכבד את עצמו צריך להביא גם את נקודות מבטיהן של המתנגדים וגם את נקודות מבטיהן של התומכים, כיוון שהוא צריך לשאוף להיות אובייקטיבי ככל הניתן ומעצם כך צריך לסקר את שני צידי המפה מבלי להפלות צד אחד ולהתייחס רק לשני.

ביבליוגרפיה:

געתון, י. (2023) "אנחנו מוקפים": כשהפגנה הראשונה של תומכי ההפיכה יצאה לדרך. שקוף.

מה אומרת העיתונות הזרה על המתרחש בישראל? נושא: הניו יורק טיימס מול הוול סטריט ג'ורנל

בחרתי להתמקד בשני עיתונים מרכזיים בארצות הברית המשמשים כעיתון יומי למיליוני אנשים ברחבי ארצות הברית והעולם, המופצים באנגלית מעל מאה שנים. הראשון "הוול סטריט ג'ורנל" אשר בדרך כלל מגבה ומסכים עם פעולותיה ובחירותיה של הממשלה הישראלית והשני לעומתו "הניו יורד טיימס" מתנגד ומזכיר את ישראל לרוב בהקשרים שליליים. בשניהם קיימים מאמרי דעה על המתרחש בישראל לטוב או לרע, בעד או נגד ולכן שניהם נבחרו כדי להציג את "העיתונות הזרה" כשני קצוות של דעה על הרפורמה המשפטית.

"הוול סטריט ג'ורנל" העיתון הכלכלי הנפוץ בארה"ב פרסם בחודש ינואר מאמר דעה בנושא הרפורמה המשפטית המתרחשת כאן בישראל בכותרת "ישראל זקוקה לרפורמה משפטית – אבל איך?", המאמר מגבה את הרפורמה ומבקר את בית המשפט הישראלי. לפי המאמר יש לזנוח את האיומים לפיהם ישראל תפסיק להיות דמוקרטיה "הדמוקרטיה הישראלית אינה גוססת" בטענה כי אם לא תהיה ביקורת שיפוטית ישראל תחזור למצב קדם למהפכה החוקתית בשנת 1992 – הדמוקרטיה הייתה קיימת גם אז. פסילת חוקים על ידי בית המשפט יכולה למעשה לכלול כל חוק ובכך שופטי בית המשפט יכולים "בקלות דעת לבטל את החוקים של הכנסת. "עילת הסבירות" וביטול חוקים מהווים התערבות "בכוח" של בית המשפט, העם אשר בוחר את מנהיגיו סומך עליהם כיוון שנבחרו ברוב קולות ועליהם לחוקק חוקים אשר מטיבים לעם (כריש חזוני, 2023).

לעומת "הוול סטריט ג'ורנל" עיתון "הניו יורק טיימס" טוען כי מאז ההכרזה על הרפורמה בינואר 2023 המדינה במהומות הולכות וגוברות ברחובות ואף קיים חשד מפני קריסה חברתית, כלכלית ואפילו מלחמת אזרחים. כתבות רבות עוסקות במחאות כנגד הרפורמה – ישראלים רבים מכל רחבי הקשת; מילואימניקים, אנשי רפואה וסטודנטים ממלאים את הרחובות כדי להביע התנגדות קולנית לרפורמה המשפטית (הניו יורק טיימס בתוך הארץ, 2023; סיגן בתוך מעריב, 2023).

הניו יורק טיימס אינו תומך ברפורמה וטוען כי הדמוקרטיה הישראלית מבוססת על מוסדות חזקים, בלמים, איזונים ומערכת משפט עצמאית בהם לא ניתן לפגוע. הכתב תום פרידמן שלא ממעט לבקר את ישראל טוען כי הרפורמה ומהלכי הממשלה החדשה הם רדיקליים, מהירים ולא מתאימים לרוב האזרחים. זה לא עניין של ימין או שמאל טוען הכותב, אלא אם הרפורמה תעבור יהיו לכך השלכות חמורות.

לאור הכתבות אליהן התייחסתי, עיתוני העולם מתייחסים לרפורמה כמו בישראל, ישנם עיתונים בעד הרפורמה המשפטית ועיתונים נגד הרפורמה הטוענים שהעברת חוקים אלו יפגעו בדמוקרטיה במדינה. רוב המאמרים הכתובים בעיתון הם מאמרי דעה של כתבים שמביעים את "רוח" העיתון אך בעיקר מביעים את דעותיהם האישיות. לרוב בעד או נגד הרפורמה מתייחס באופן כללי לתמיכה והסתייגות ממדינת ישראל בצורה פוליטית פנימית וחיצונית.

מקורות:

גלובס (2023, 28 בינואר). אבד בתרגום: מה הבינו בעיתוני העולם על הרפורמה המשפטית בישראל, ומה פספסו? [אבד בתרגום: מה הבינו בעולם על הרפורמה המשפטית בישראל? - גלובס \(globes.co.il\)](https://www.globes.co.il)

כריש חזוני ה' (2023, 13 במרץ) בתוך "מקור ראשון". מאמר מערכת בוול סטיט ג'ורנל: בזכות הרפורמה "ישראל תהפוך לדמוקרטיה יותר" [מאמר מערכת בוול סטריט ג'ורנל: בזכות הרפורמה "ישראל תהפוך לדמוקרטיה יותר" - מקור ראשון \(makorrishon.co.il\)](https://www.makorrishon.co.il)

ניו יורק טיימס (2023, 2 אפריל) בתוך "הארץ". מאמר המערכת של הניו יורק טיימס: הסכנה טרם חלפה, המאבק על הדמוקרטיה בישראל נמשך [מאמר המערכת של ניו יורק טיימס: הסכנה טרם חלפה, המאבק על הדמוקרטיה בישראל נמשך - פוליטי - הארץ \(haaretz.co.il\)](https://www.haaretz.co.il)

סיגן ל" (13 בפברואר) 2023) בתוך מעריב. צודק, אבל טועה: תגובה למאמר בניו יורק טיימס על הרפורמה המשפטית [לילך סיגן: תגובה למאמר בניו יורק טיימס על הרפורמה המשפטית | מעריב\(maariv.co.il\)](#)

The new York times. "Israe's Right Wing Government Has Jewish Democrats at a Loss. [Israel's Right-Wing Government Has Jewish Democrats at a Loss - The New York Times \(nytimes.com\)](#)

כיצד התקשורת של אירן רואה את מאבק הרפורמה בישראל

"נור ניוז" ו"כהאן" אתרים הקשורים בצורה הדוקה למשטר האירני – אתרים אלו עוקבים בצורה הדוקה אחרי המתרחש במדינת ישראל.

האתרים מפרסמים ידיעות מפורטות על המצב הכלכלי, השסעים בחברה הישראלית והיחס לשכבות החלשות וכל זה במטרה להציג את ישראל ברוח עמדותיו המסורתיות של המשטר האירני כחלשה וכ"מדינה שחלקיה אינם מתחברים זה לזה".

האתרים הללו מנסים באמצעות פרסומיהם להשיג את המטרות הבאות-

- להציג את ישראל כחלשה ונקרעת עקב מחלוקת פנימית.
- לתייג את המחאות בישראל כסממן נוסף של השסע הפנימי.
- להשוות את המחאות הציבוריות באירן לאלה שבישראל ולרמוז, כי הראשונות דועכות ובכך להציגן ככושלות, בעוד שהקרע בישראל מתעצם.

"כהאן" טוען כי "המחאות הנוכחיות בישראל שונות מקודמותיהן. כבר הרבה שבועות שעשרות אלפי תושבי השטחים הכבושים בראיית המשטר באירן, ישראל כולה היא שטח כבוש, מפגינים נגד הממשלה הדיקטטורית והפשיסטית של נתניהו". הוא מייחס חשיבות לכך שמחאות אלה מתקיימות בערים רבות ולא רק בתל אביב - כנראה כהד לכך שבמערב עוקבים אחר היקף המחאות באירן ופריסתן. העיתון מצייין שהמפגינים נשאו שלטים כמו "ממשלת נתניהו מסוכנת לשלום העולמי".

במקביל, אתר "נור ניוז" התמקד במחלוקת סביב קידום הרפורמה המשפטית. הוא פרסם (16 בינואר) מאמר תחת הכותרת "ירידה משמעותית באמון הציונים בעתיד המדינה העברית". לדבריו, "על-רקע הביקורת הנרחבת וההפגנות המופנות נגדו ונגד ממשלתו אמר ראש ממשלת הכיבוש, בנימין נתניהו, כי מיליוני ציונים הצביעו בעד הרפורמות המתמשכות במערכת המשפט, בעוד שהנשיא הרצוג אמר שהוא פועל מאחורי הקלעים למנוע קרע היסטורי בין הציונים, וקורא לסילוק מהיר של מצב החולשה שפקד את המדינה".

לאור הכתבות אליהן התייחסתי רוב הכתבות הן נגד הרפורמה המשפטית - לטענתם החוקים האלו ברפורמה המשפטית החדשה יפגעו בדמוקרטיה של המדינה.

הקול הרוסי

מאז פרוץ המלחמה באוקראינה הגיעו לישראל מעל 40 אלף עולים שרובם דוברי רוסית. לפי נתונים של משרד הקליטה, בשנת 2022 כ-29 אלף עלו מרוסיה, כ-13 אלף עלו מאוקראינה ומעל אלף עלו מבלרוס. בשנת 2023 המספר העולים עומד כבר על 22 אלף והעלייה עדיין נמשכת. לאנשים עלו יש יכולת השפעה אדירה על הפוליטיקה הישראלית. רק האנשים שעלו ב-2022 מהווים מנדט פוטנציאלי לכל מפלגה אשר תיקח על עצמה את ייצוג ה"קול הרוסי".

באופן כללי ל"קול הרוסי" יש כמה מאפיינים ייחודיים: לקול זה יש נטייה טבעית לימין, במיוחד בנושא של בטחון מדיני וכלכלה. העיסוק בשאלה "כן או לא ביבי?" מעסיקה רק את האנשים שרואים הקבלה בין נתניהו לפוטין. הנושא שמהווה עיקר העניינים בציבור הרוסי בארץ הוא יחסי דת ומדינה. מרבית הציבור הזה חשוף וצורך תקשורת רק בשפה הרוסית. ברצוני לבדוק איך התקשורת הזו מאירה את הנושא של הרפורמה המשפטית, איזה מידע והסברים מקבלים העולים החדשים שמגיעים כעת ישר לתוך הסערה הפוליטית והמחאה ברחובות.

התקשורת בשפה הרוסית מתחלקת לשני סוגים – תקשורת פורמלית כגון עיתונים, אתרי חדשות, ערוץ 9 ורדיו כאן רקע, ותקשורת בלתי פורמלית כגון פודקאסטים וערוצי "Youtube" ו"Telegram".

ערוץ 9 הינו טלוויזיה ישראלי שמשדר את כל תכנים בשפה הרוסית. מסקר הכתבות שהועלו לאתר הערוץ נראה כי עיקר כתבי הערוץ תומכים ברפורמה ומציגים אותה באור חיובי. לטענתם אין קשר בין מצב הכלכלי, דמוקרטיה ורפורמה המשפטית, דעתם ותפיסתם של השופטים אמורה להיות תואמת לזו של רוב הציבור במדינה, אנשי שמאל שמתנגדים בתוקף לקידום הרפורמה הינם אנרכיסטים, והרפורמה נועדה להפוך את המבנה של מערכת המשפט למבנה זהה של מערכת המשפט בארצות הברית. כתבה שעוסקת בהסברת הרפורמה מדגישה את נחיצותה ואת השפעתה המטיבה על הדמוקרטיה הישראלית. עם זאת בשידורים של הערוץ מופיעים חברי כנסת רבים מטעם מפלגת "ישראל ביתנו" שמתנגדים למדיניות של הממשלה הנוכחית ולרפורמה משפטית.

אתר חדשות של עיתון "Bectи" ("ויטי") דוגל בעמדה יחסית דומה ובעיקר מסתמך על הכתבות של אתר ynet ועיתון "ידיעות אחרונות". מרבית הכתבות באתר עוסקות בצורך של הצדדים במשא ומתן בנושא הרפורמה ומציאת פשרה. כמו כן, ישנם כתבות רבות באתר שעוסקות בנושא דת ומדינה ובעיקר תומכות בעמדה של ליברמן בנושא, שמדבר על הצורך בהפרדה בין דת ומדינה, ובהוצאת המפלגות החרדיות מקואליציה.

מנגד, אתר חדשות "Israelinfo" מבקר את הממשלה ומתנגד לרפורמה המשפטית. באחת מהכתבות שמבוססת על הפרסומים של "כאן 11" העיתונאי מתאר את הכישלונות הרבים של הממשלה בתחומי כלכלה, בטחון פנימי, ויחסי חוץ. את הרשימה של הכישלונות אלו הכתבה מסכמת במשפט על השמחה רבה בקרב חמאס, ג'יהאד האיסלאמי ואירן על סופו הקרוב של מדינת ישראל.

כתבה נוספת באתר זה משווה בין התהליך שמנסה להוביל קואליציה לבין תהליך שהוביל פוטין שהצליח תוך 20 שנה להפוך את רוסיה מדמוקרטיה לדיקטטורה.

אתר של עיתון נוסף בשם "Detat" ("דטאלי") מסתמך מצידו על הכתבות של העיתונים הארץ ו"The marker". בין הכתבות שפורסמו בעיתון על הרפורמה המשפטית היו גם כתבות שמגנות על אהרון ברק שספג מתקפה מצד תומכי הרפורמה בתקופה האחרונה. כתבות אלו מזהירות את הציבור מהמהלכים של הממשלה הנוכחית הנועדים להרוס את הדמוקרטיה הישראלית.

בכל הנוגע לתקשורת בלתי פורמלית, כל אחד מערוצי תקשורת אלו הוקם ומנוהל על ידי אדם אחד או שניים. לכן, למרות עצמאותם מבעלי ההון ואינטרסים פוליטיים וכלכליים, ערוצים אלו לא מביאים סיקור יותר הוגן ממה שמוצג בתקשורת הפורמלית, מכיוון שכל הכתבות בערוץ תקשורת כזה מציגות את עמדתו של מייסד הערוץ.

עד כה נראה כי תקשורת בשפה הרוסית בארץ מציגה את אותו מגוון דעות ותפיסות כמו גם התקשורת בשפה העברית, כאשר כל אחד מערוצי תקשורת מקדם אג'נדה מסוימת.

כלי תקשורת בשפה רוסית אינם עצמאים, לפי המחקר שנעשה על ידי עיתון "עין השביעית", כל אחד מערוצי תקשורת אלה שייך למישהו מבעלי הון ישראלים או אוליגרכים מרוסיה ואוקראינה. לפי "עין השביעית" זוהי הסיבה להצגת עמדה אחת, הזדהות עם צד אחד של המפה הפוליטית וייצוג אינטרסים של אנשים מסוימים.

אומנם, אתר תקשורת נוסף בשם NEWSru הינו הערוץ תקשורת יוצא דופן, למרות השייכות של הערוץ לאוליגרך ספציפי, הכתבות של NEWSru סוקרות את הנושא מכל הצדדים האפשריים. עיתון זה מעלה כתבות סותרות עם האזכורים של מקורות מגוונים, ואילו יותר מזה, ישנם כתבות שכל פסקה חדשה בתוכן מציגה ראייה ועמדה אחרת. כתבי "עין השביעית" בפרסום של המחקר סימנו את האתר זה לטובה בגלל השקיפות של הערוץ. לדברם, כלי תקשורת זה היה היחיד שנידב את המידע על הבעלים והונם.

מקורות:

Эфраймович, И. (2023, 4 февраля) Израильская судебная реформа и Пиночет. *Официальный сайт 9го канала*. <https://www.9tv.co.il/item/54205>

Полонский, П., Паланкер Н. (2023, 19 марта) Краткие ответы на главные вопросы по юридической реформе. *Официальный сайт 9го канала*. <https://www.9tv.co.il/item/55648>

Эфраймович, И. (2023, 28 февраля) Судебная реформа и Тора. *Официальный сайт 9го канала*. <https://www.9tv.co.il/item/55034>

Окуневич, С. (2023, 4 февраля) Нетаниягу лично объясняет международным инвесторам, что им не повредит судебная реформа. *Официальный сайт 9го канала*. <https://www.9tv.co.il/item/54218>

Окуневич, С. (2023, 12 января) Люди в мантиях протестуют: израильские адвокаты вышли на демонстрации против судебной реформы. *Официальный сайт 9го канала* <https://www.9tv.co.il/item/53427>

9 канал (провайдер). (25 февраля, 2023) *ОТ ШАБАТА ДО ШАБАТА. Субботнее обозрение с Михаилом Рабиновичем*. [Видеозапись телепередачи]. <https://www.9tv.co.il/programs/shabbat/2>

Редакция Вести-Унет (2023, 23 апреля) Президент Израиля: нынешний кризис сделает наше общество сильнее. *Сайт газеты Вести*. <https://www.vesty.co.il/main/article/r1tppgmqh>

Редакция Вести-Унет (2023, 29 марта) Либерман: "Ортодоксальным партиям нужны только деньги". *Сайт газеты Вести*. <https://www.vesty.co.il/main/article/hjzyia11z2>

Редакция Вести-Унет (2023, 26 марта) Профсоюз врачей: "Споры вокруг реформы вредят душевному здоровью граждан". *Сайт газеты Вести*. <https://www.vesty.co.il/main/article/hkhfbpagn>

Лажимова, Е. (2023, 19 марта) Либерман: надо отделить религию от государства, это подлинная причина кризиса. *Сайт газеты Вести*. <https://www.vesty.co.il/main/article/by00o854gn>

Редакция новостного портала Israelinfo (2023, 3 апреля) Арье Дери рассказал, почему на самом деле правительство остановило судебную реформу. *Сайт Israelinfo*. <https://news.israelinfo.co.il/110208>

Редакция новостного портала Israelinfo (2023, 27 февраля) Амит Сегаль: террор, инфляция и правовая реформа прикончат это правительство. *Сайт Israelinfo*. <https://news.israelinfo.co.il/109408>

Редакция новостного портала Israelinfo (2023, 6 апреля) 100 дней правительства Нетанияху: все «достижения». *Сайт Israelinfo*. <https://news.israelinfo.co.il/110280>

Редакция новостного портала Детали (2023, 21 апреля) Бывший председатель Верховного суда – сторонником: «Вы можете остановить тиранию». *Сайт Детали*. <https://detaly.co.il/byvshij-predsdatel-verhovnogo-suda-storonnikam-vy-mozhete-ostanovit-tiraniyu>

Редакция новостного портала Детали (2023, 24 февраля) Нам лгут. Вот какой была «революция» Аарона Барака на самом деле. *Сайт Детали*. <https://detaly.co.il/nam-lgut-vot-kakoj-byla-revolyuetsiya-aarona-baraka-na-samom-dele>

Редакция новостного портала Детали (2023, 15 февраля) Главный «враг народа» ответил на демагогические обвинения. *Сайт Детали*. <https://detaly.co.il/glavnyi-vrag-naroda-otvetil-na-demagogiyu>

Редакция новостного портала Детали, «ХаАрец» (2023, 10 мая) Как упорство Нетаниягу может расколоть израильских правых. *Сайт Детали*. <https://detaly.co.il/kak-uporstvo-netaniyagu-mozhet-raskolot-izraelskih-pravyh>

Редакция новостного портала NEWSru (2023, 28 апреля) "Демонстрация миллиона": более 100 тысяч сторонников юридической реформы собрались возле Кнессета. *Сайт NEWSru*

https://www.newsru.co.il/israel/27apr2023/jerisalem_0012.html

ב"ז, א. (2021, 01 בספטמבר) ידיעות על סוף, קשת של אינטרסים. אתר העיתון "עין השביעית".
<https://www.the7eye.org.il/425131> , אוחר מתוך העין השביעית,

ינטין, ב. (2018, 30 בינואר) מבט על מפת הבעלויות בתקשורת הרוסית בישראל. אתר העיתון "עין השביעית". אוחר מתוך <https://www.the7eye.org.il/277976>

חדשות הכנסת (2023, 3 במאי) לפי נתוני משרד הקליטה מתחילת 2023 הגיעו לישראל 22,340 עולים חדשים. אתר הכנסת. אוחר מתוך:
<https://main.knesset.gov.il/news/pressreleases/pages/press03.05.23a.aspx>

אליהו א. (2022) נתונים על עלייה לישראל מאוקראינה ורוסיה בשנת 2022. מרכז המחקר והמידע. אוחר מתוך https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/923f8352-c370-ed11-814f-005056aac6c3/2_923f8352-c370-ed11-814f-005056aac6c3_11_19829.pdf

אילן, ש. (2022, 25 אוקטובר) למי יצביעו העולים החדשים מרוסיה ואוקראינה? אתר העיתון כלכליסט. אוחר מתוך https://www.calcalist.co.il/local_news/article/skplx4es

כיצד פועלת התקשורת הישראלית בעת הזו? כיצד היא מתייחסת למאבק סביב "הרפורמה" או "ההפיכה" המשפטית?

איך שידוע לכולנו המצב הפוליטי במדינה הולך ומתדרדר עקב הרפורמה או המהפכה המשפטית, חלק מכנים אותה תוכנית "לתיקון" מערכת המשפט והצד השני מכנים אותה תוכנית לריסוק מערכת המשפט שמיועדת להנחית מכה אנושה על עצמאותה ואי-תלותה של הרשות השופטת ולהפוך אותה לרשות שותקת.

התקשורת מסייעת לציבור להיות מעורב פוליטית אך חופש העיתונות נמצא במצב קשה ביותר במספר שיא של מדינות רבות בעולם לפי נתוני הדו"ח השנתי שפורסם "מדד חופש העיתונות העולמי" לשנת 2017, מחברי הדו"ח מזהירים, שתעמולה בינה מלאכותית ודיסאינפורמציה מהוות איום הולך וגדל על העיתונות.

לפי ארגון עיתונאים ללא גבולות, חופש העיתונות בעולם נמצא במצב קשה ביותר במספר שיא של מדינות בגלל ממשלות אוטוקרטיות וכאלה שנחשבות דמוקרטיות. נורווגיה ראשונה במדד חופש העיתונות העולמי של הארגון, צפון קוריאה אחרונה וישראל ירדה למקום 97 מתוך 180. נוף התקשורת הישראלית התערער בעקבות עלייתה לשלטון של ממשלה שמאיימת על חופש העיתונות.

העיתונאים תורמים לחברה בדיווחיהם ובדרך בה הם ממלאים את תפקידם מקפידים להעריך את העיתונות על נכונותה לבחון את עצמה, להציב מול עצמה מראה המחייבת עמידה בקריטריונים חמורים, העיתונאות בארץ פועלת בהתאם לקריטריונים של אתיקה מקצועית שיכולה לחשוף שחיתויות, לתקן עוולות "מעשים בהם נפגעו האנשים" יכולה לשמש פה לחלשים, ייצוג הציבור וחופש הביטוי הינו אבן יסוד במדינה הדמוקרטית ותנאי מרכזי בהגשמתה. המדינה פוגעת בזכות לבטא ולהביע דעה נגד הממשלה על ידי תקיפת עיתונאים ושיבוש עבודתם, מה שמייצר בין אמצעי התקשורת השונים ובין השלטון מתח בלתי פוסק סביב השאלה מי ישלוט במי? האם יצליח השלטון לשלוט באמצעי התקשורת או אולי יצליחו אמצעי התקשורת לשמור על עצמאותם ויכלו אף ליהנות מן הזכות לבקר ביקורת חופשית את השלטון ולהשפיע על המתרחש במדינת ישראל. במצב הפוליטי הנוכחי מדובר בשני כוחות חזקים שכל אחד מהם רוצה שליטה חזקה ורבה יותר מהשני לכן יש צורך במנגנוני וויסות שיגדירו את היחסים בין התקשורת והשלטון וכמו כן יסבירו מה מותר לכל אחד מהם, מהם הזכויות והחובות של שני הצדדים.

שי ניצן, פרקליט המדינה לשעבר, הציע להביא להחמרה בעונשים המוטלים בגין תקיפת של עיתונאים. ההנחיה שהופצה בקרב עובדי הפרקליטות, מבוססת על תפיסה שעד לפני שנים אחדות נחשבה רדיקלית למדי ולפיה עיתונאים הם מעין "עובדי ציבור". לפיכך, כתב ניצן בהנחיה לסגל הפרקליטות, בגלל הרבה אירועים שבהם עיתונאים הותקפו באלימות בעת מילוי תפקידם בעיקר בעת סיקור של הפגנות וכינוסים פומביים שונים, ובהתחשב בתפקידה החשוב של התקשורת והעיתונות בחברה הדמוקרטית, ובהתחשב בצורך לשמור על זכותם ועל יכולתם של עיתונאים לדווח על כל התרחשות באורח חופשי ולהביע דעותיהם ללא כל חשש יש להחמיר בענישה.

חלק ניכר מהתקריות האלימות שבהן נפגעים עיתונאים מתרחשות במסגרת סיקור הפגנות. במקרים הללו, הצד התוקף הוא לעתים קרובות כוחות שיטור, צבא ואבטחה ישראלים. אפשר לראות את זה באופן ברור בעימותים האחרונים שהיו באילון תל אביב בין מפגינים עיתונאים ושוטרים.

ניצן קובע, שבמקרים מסוימים של תקיפת עיתונאים יש להתייחס אליהם כאל מי שהותקפו בעת שירותם הציבורי שהם בתפקיד רשמי ולבקש מבית המשפט להחמיר בעונשם של התוקפים.

על כלי התקשורת בישראל

יש תחושה בקרב רבים בציבור כי התקשורת מוטה בלשון המעטה, שלא לומר לעיתים עושה תעמולה צינית מכל צדדי המפה הפוליטית וגופי התקשורת. לדעתי האישית היא אכן כזאת לעיתים קרובות. הבעיה שהפוליטיקה וחלק גדול מהחוקים המועלים בכנסת מוטים וציניים, לכן נשאלת השאלה כיצד על התקשורת לנהוג במצב כזה?

נראה שהמציאות עונה על זה. כשרוב הכתבות ולפעמים גם תכניות אקטואליה וחדשות, עיתונים, וערוצים שלמים ממש נוקטים עמדה. לא חסרות הדוגמאות בהן אנשי החדשות, כתבים, פרשנים מתייחסים לצד השני ולדעות השונות לעיתים בזלזול והתנשאות.

הדבר בולט מאוד בערוצים 13 ו-14, כשספי עובדיה, אודי סגל, רביב דרוקר, ברוך קרא ורוב עובדי החדשות בערוץ 13 צוחקים, מגחכים ואומרים הערות ציניות. כך גם בערוץ 14 עם ינון מגל, אראל סגל, שמעון ריקלין, יעקוב ברדוגו ועוד.

כך גם בשאר הערוצים והעיתונים השונים במידות שונות של הטיה. סגנון הדיבור והדיווח הרווח של דעות אישיות ונראטיב מאוד ספציפי בעיני לא מתאים לחדשות ובעצם פוגע באמינות של כל כלי התקשורת וגורם למאזינים ולקוראים לא לשמוע באמת את הדיווחים והביקורות הלגיטימיות שהם מעלים וגורמים להם להיתפס כתעמולה.

כמו כן, מעבר לסגנון הדעתי והנרטיבי שלעיתים הוא מזלזל, מתנשא, ופוגע בדעות השונות, עולה גם אמינות הדיווחים והתחקירים שלא לומר שקרים ופייק ניוז שנפוצים מאוד ברשתות החברתיות אך נוכחים יותר ויותר גם בתקשורת המיינסטרים, כשהמוביל בעיני הוא ערוץ 14 (וכן, כנראה שגם אני מוטה. אני חוקר תקשורת ואין ביכולתי להביא נתונים חותכים על כלל התקשורת הישראלית). נושא זה, של פייק ניוז וחצאי אמיתות מוסיף לפוגע באמינות התקשורת ומקצין את השסעים והקיטוב בחברה הישראלית.

חשוב להגיד שתופעות אלו של פוליטיזציה של החיים ובהקשר זה של התקשורת, כך שכל דיווח, כתבה תחקיר ופרשנות, מושפעים מהפוזיציה הפוליטית, מהדעה הפוליטית, ואינטרסים פוליטיים-כלכליים של בעלי כוח. כך גם תופעת הפייק-ניוז שכוללת דיווחים לא מדויקים או שקריים, מומצאים ולא נכונים שלאחריהם מגיעה התנצלות קלה, עד לתיאוריות קונספירציה בכל נושא שקיים. זאת ועוד, הוכח כבר שתופעה זאת התחילה מהרשתות החברתיות ונראה שהגיעה גם לגופי התקשורת המיינסטרים. כמו כן, חשוב לציין שתופעות ומגמות אלו אינם בעיות יחודיות לישראל והן תופעות בינלאומיות.

לפי מגמות אלו ולאור המציאות המורכבת והמקוטבת נראה שהתקשורת הישראלית מועלת בתפקידה המשמעותי "ככלב השמירה של הדמוקרטיה". בהכניסה כל כך הרבה דעות אישיות ונראטיבים לתקשורת היא רק מוסיפה לקיטוב ומזינה את חוסר האמון בתקשורת, ובכך מחלישה את הדמוקרטיה.

לסיכום, בתשובה לשאלה איך צריכה התקשורת לפעול בתקופה כזאת? חשובים מספר ערכים מנחים להחזרת את אמון הציבור על-ידי מגוון פעולות שהמרכזיים ביניהם הם: שקיפות, אובייקטיביות וגיוון.

בתור איש חינוך ואזרח שהמדינה והדמוקרטיה חשובים לו הייתי רוצה להציע מודל מבוזר שנעשה בגופים שונים ובאופנים קצת שונים. לפי המודל הביזורי, מספר עורכים אנונימיים מקבלים מאמר אנונימי ונדרשים להגיב ולערוך לפי קריטריונים ברורים לפני אישור פרסום של המאמר, כמובן שגם כותב המאמר אנונימי. כך כולם גם הכותבים וגם העורכים נשארים אנונימיים. הקריטריונים שהם גם עקרונות מנחים לכלל גופי התקשורת יהיו כדלקמן:

1. מידע אמין ומבוסס על נתונים, והוכחות מאומתות ופחות דעות.
2. שקיפות- הפניות וקישורים לנתונים גלומיים, למקורות לקריאה וללמידה והעמקה של הנושא על-ידי הציבור, שקיפות לגבי קשרים ועמדות פוליטיות, תקציבים וכספים של גופי התקשורת ועוד.

3. סגנון מכבד- לא מתנשא, לא מסית, לא מזלזל,
4. אמפתי לאחר ולדעה האחרת
5. גיוון וסיקור הוגן- מבחינת ייצוג של דעות ונושאים, ומבחינת זמן מסך
6. סיקור חיובי- רוב "החדשות" והתחומים המסוקרים הם שליליים מה שמגדיל את הבדידות, העצב, החרדה, הדיכאון- שמובילים לכעס, והקצנה, לכן חשוב מאוד להציג לציבור גם דברים טובים וחיוביים שקורים. "במקום להילחם בחושך עלינו להגביר את האור"

חיים ומוות ביד התקשורת

האם החיים והמוות בידי התקשורת? בניסיון לענות על השאלה הייתי שמח להתייחס למקרה שבו העיתונות מהווה כלי מסוכן להפצת מידע, לאחרונה כלי זה משמש להפצת חומרים לשנאה ושימוש במידע שגוי ומוטעה (פייק ניוז) המשפיע על דעת הקהל וחורץ גורלות, שימוש קל ונגיש להפצת שנאה ופילוג בעזרת הפלטפורמה החברתית והשימוש בה. כזכור התקשורת נועדה לשמש ולסייע בהגנה על יסוד חופש הביטוי, בשמירה על זכות הפרט וחירותו והגנה על זכויותיו. אחרי חיפוש באתרים והעמקה בנושא קיימת שונות רבה באיכות ובטיב הדעות בתלות הערוץ המסקר, אין אמת אחת.

פלורליזם הינו אחד מהעקרונות החשובים ביותר בערכי הדמוקרטיה ולתקשורת תפקיד משמעותי. עידוד פרשניות וסיקור נרחב תוך שיקוף המידע לקהל הצופים וההשפעה הישירה על המתרחש במדינה. כדוגמה ולמול סיקור המאבק בעד ונגד הרפורמה המשפטית הנידונה כיום במדינת ישראל, ניתן לראות שיסנם ערוצי תקשורת המצדדים את פעילות הממשלה בישראל והשני מתנגד ומבקר את פעילות הממשלה בהקשרים שליליים. שניהם מציגים מאמרי דעה בעד ונגד. ערוץ 12 ועיתון הארץ למול ערוץ 14 ועיתון ישראל היום, מייצגים את העיתונות המקומית, שני קצוות של סיקור הדעה של "הרפורמה המשפטית" למול "המהפכה המשפטית" זאת במקביל לסוגיות ההתמודדות של מדינת ישראל עם איומים שלא מאפשרים פילוג חברתי פנימי ודווקא בעת שנדרשת אחדות כצורך חיוני לשמירת חוסנה החברתי וצבאי של מדינת ישראל.

מסיבת העיתונאים שקיים שר הביטחון יואב גלנט כמעט גרמה לפיטוריו. הודעת הפיטורים הצפויים הוציאה מאות אלפי אזרחים לרחובות ולעניות דעתי היציאה לרחובות לא נבעה מאהדת יתר לשר הביטחון אלא שיקפה תחושה של שבירת מוסכמות, תחושה שבה ממשלת ישראל הציבה את האינטרסים שלה לפני האינטרס הלאומי של המדינה. ככל הנראה שראש הממשלה ציפה שפיטורי גלנט ירתיעו אחרים ויאחדו את שורות תומכי הרפורמה המשפטית הנידונה, אך לאור ההסכמה הרחבה שביטחון ישראל מעל לכול, הפיטורין גרמו לאפקט הפוך, בו המוני אזרחים יצאו לרחוב לתמיכה בשר הביטחון ולהקפאת הרפורמה, מתוך חשש שמדינת ישראל נמצאת במשבר וסוג של טירוף מערכות, מהלך העלול לסכן את עוצמתה וקיומה של מדינת ישראל.

ערוצי תקשורת מסחריים רבים בבעלות גורמים פרטיים פועלים ממטרת רווח ולרוב ממוקדי אג'נדה ולהם היכולת להשפיע ולקדם רעיונות מסוימים, חיים ומוות בידי ערוצי התקשורת המעבירים מידע לציבור על ידי סיקור לא שוויוני במטרה למיצוב את התודעה הציבורית. שידור ציבורי על ידי כלי התקשורת הממלכתיים והלא מסחריים, נדרשים לדווח באופן אובייקטיבי את המתרחש ביום יום במדינת ישראל ואינם לקחים צד מסוים, תוך הגברת המעורבות ופרסום מאמרים ודעות. שונות רבה בין הערוצים, לכאורה שניהם נלחמים למען הציבור וחופש הביטוי ומציגים את התמונה האמתית.

הפצת רשימת מסרים מוסכמים, העצמת המסר ושימוש בטרמינולוגיה מטיפה/מסיתה היוצרת מתח. אזרחים רבים מרגישים מחויבים למשטר הדמוקרטי המחייב את הצדדים להתפשר ולהגיע להסכמות תוך גיבוש הבנות לצמצום הפער. אם כי הפער כיום נבע מתחושת משבר ממשי וחלה החובה לעיצוב עיתונות אובייקטיבית ופרשנות תומכת או לחלופין סותרת. הצגת עמדות בעד ונגד. מתוך חובה וניסיון לאיזון בין תפיסות הימין והשמאל הפוליטי בישראל. במסגרת הכתבות נחשפתי למאמרי דעה המשקפים דעות מגוונות מחד ומאידיך אנו עדים שתדמיתה של התקשורת נפגע, תוך כדי מימוש תהליך הישרדות יומית תוך התמודדות הישרדותית, זה הפך לצורך קיומי וכלכלי.

כלי תקשורת עלול להופך לעסק כלכלי גרידא ברוח הבעלים ובעיצוב תדמיתו במסגרת ההתמודדות עם האתגרים נחרט בתודעה המושג של "הון שלטון" בנוסף לשמירה על ערכי הדמוקרטיה. למרות המצוין לעיל חלה החובה לנסות לחתור לפשרות בנושאי המחלוקת המהותיים, גיבוש הסכמה רחבה לשיפור המצב בשאיפה שיוביל שיח מאחד לו זקוקה מדינת ישראל, חיזוק תחושת הביטחון ויציבות שלטונית המתבססת על מערכת "בלמים" אפקטיבית באמצעות מערכת משפט חזקה ועצמאית ותקשורת חופשית. לדעתי יש צורך שתקשורת ציבורית ומסחרית נדרשת להיות מאוזנת משקפת ומשמיעה מגוון דעות מאוזנת ומייצגת מכל הקשת הפוליטית הלוקחת על עצמה אחריות לעתיד טוב יותר, מה שבאמת כולנו צריכים בימים אלו.

כלי התקשורת בישראל

המציאות התקשורתית בישראל היא פרוקה ומגוונת באופן כללי. ישנן מגוון רחב של עיתונים, אתרי חדשות וערוצים טלוויזיה ורדיו המספקים מידע ובידור לקהל הישראלי. בעלי התקשורת בישראל הם עסקים פרטיים או חברות שיווק, ובכך מסוגלים להשפיע על תכני התקשורת השונים.

התקשורת הישראלית מציגה מגוון רחב של השקפות פוליטיות ודעות. עיתונאים, עורכים, ועובדי תחומי התקשורת מגוונים ומייצגים רבות רעיונות ותחושות שונות. ישנם עיתונים עם מגמה פוליטית ימנית, שמאלנית, מרכזית, וכן דעות עצמאיות ומגוונות בין אלו. מערכת התקשורת בישראל מנסה להפחית חששות מהטיה תקשורתית והשתלטות מוחלטת של בעלי הממון על תחומי התקשורת. ישנם חוקים ומנגנונים שמטרתם לשמור על חופש הביטוי ועיתונאים מוגנים מפעולות של בעלי תאגידים או ממשלה שעשויות להגביל את עשייתם.

תופעת הצביעות התקשורתית בנושאים מדיניים ופוליטיים היא תופעה נפוצה ברחבי העולם, וישראל אינה חרופה על כך. סביר להניח שכאשר מדובר בנושא כה משמעותי ומחולק כמו רפורמה משפטית, התקשורת הישראלית מתחלקת בין עיתונאים, מגזינים, ערוצי טלוויזיה ואתרי חדשות שונים ויש להם גישות ותחזיות שונות בנושא.

למשל עיתון (שקוף) הוא בעל עמדה מקצועית המעודד סיקור אובייקטיבי ומאוזן, שמתמקד בהצגת מידע כמה שיותר מקורי ושלם. גם מוסדות התקשורת המתקדמים בעולם משקיעים מאמצים רבים על מנת להפיק דיווחים איכותיים ובאובייקטיביות. עם זאת, אין תקשורת מוחלטת והסיכוי שיתקיימו דעות מוטה כלפי כיוון מסוים קיים בהם.

בישראל, כמו ברוב המדינות, ישנם מאגרים מודיעיניים של מערכות יחסי הציבור שמתייחסות לאובייקטיביות התקשורת. דיווחים אובייקטיביים ומאוזנים ניתן למצוא בכתבות מדעיות ואקדמאיות, חשיבותן של הקוראים, ותוכניות עיתונאיות שונות שמתמקדות באיכות התוכן ובניתוחים מקצועיים. אין ספק שבכל תקשורת יש גם גורמים פוליטיים ומסחריים שיכולים להשפיע על הסיקור באופן ישיר או עקיף.

בכל מקרה, חשוב להיערך כי תקשורת הנועדה לספק סיקור אובייקטיבי אינה תמיד מספקת חד משמעית את כל הפרספקטיבות והדעות השונות בנושא מסוים. על כל אדם להשתמש ביכולת הביקורתית והאנליטית שלו ולקרוא מספר מקורות שונים, לבחון ולהשוות את הנתונים, וליצור את תמונת המציאות המשלבת את הרבה הסתכלויות.

לאחרונה נתקלתי בכתבה באתר YNET שעוסקת ביתרונות הרפורמה המשפטית תחת הכותרת הרפורמה באה להציל את הדמוקרטיה, הכתבה מנסה להסביר את הרפורמה ומה מניע את הממשלה לחוקק אותה ובעצם מראה צד שני למתנגדי הרפורמה ומנסה להפריך את טענות השמאל שמתנגדים לרפורמה. זה אתר תקשורת למשל שהביא את נקודת מבטיהן של התומכים ואת נקודת מבטיהן של המתנגדים.

לדעתי רוב העיתונים, הכתובים והדיגיטליים, מציגים סיקור תקשורת שמנגד לרפורמה, מבלי לסקור את התומכים בה ומה מניע אותם לתמוך, חשוב לזכור כי תפקיד התקשורת הוא להעביר מידע ולהציג את נקודות המבט השונות בחברה. מגוון הקולות השונים חשוב להתבטא בתקשורת, כולל את אלה שמתנגדים לרפורמה וגם את אלה שתומכים בה. תקשורת שוויונית משמעה שהיא מציגה נקודות מבט מגוונות ונותנת פלטפורמה פתוחה לדיון ולשיח בנושאים חשובים לחברה.

מקורות

ד"ר עומר דוסטרי. (16.01.2023) "הרפורמה המשפטית חיונית להצלת הדמוקרטיה". ynet

התקשורת ו"המהפכה המשפטית"

הנושא של "המהפכה המשפטית" עדיין נמצא במרכז הנושאים הפוליטיים במדינה. אמצעי התקשורת השונים לקחו חלק רחב באירועים המתרחשים, והציבור מנסה להשתמש בהם כדי להשמיע את קולו ולהביע את עמדתו. אמצעי התקשורת נחשבים כאמצעי ביקורת חשוב על השלטון במדינה הדמוקרטית, כיוון שהם חושפים לאזרח את כל הפעולות של השלטון, והמידע הזה יכול לשמש איתם ברגע שהם מכריעים מי יהיה בשלטון, ולכן זה כלי שיכול למנוע מהשלטון להשתמש בכוח בצורה רעה.

הסקירה בתקשורת מתייחסת לרפורמה המשפטית מהיבטים שונים: נותנת הסבר על המהפכה, מתייחסת לתומכים ומתנגדים, ומציגה טיעונים שמחזקים את העמדות של כל צד, ויש סקירה מלאה לכל האירועים שמתרחשים במדינה סביב הרפורמה, כמו: הפגנות, נאומים, ראיונות עם דמויות פוליטיות ובנוסף יש סקירה מחקרית ומשאל' שמטרתם לדעת את עמדת הרוב כלפי המהפכה המשפטית.

למרות ההתייחסות הרחבה של אמצעי התקשורת למהפכה המשפטית, אני רואה שהעמדה של המתנגדים למהפכה המשפטית היא הדומיננטית בתקשורת, יש הצגה להפגנות שלהם, מחאות, והסברים שמבהירים את נקודות המבט שלהם. התקשורת גם מדגישה את הדרכים השונים שבהם המתנגדים לרפורמה מביעים את עמדתם, וזה הגיע להצגת אמצעים מוזרים שמשתמשים בהם בהפגנות ושיכולות לפגוע באחרים, כמו יצירת גופה דמיונית והשימוש בה כדרך להביע את עמדתם המתנגדת למהפכה המשפטית, ולדעתי יצירת גופה והצגתה בהפגנות לא נחשבת אומנות אלא יכולה להיות הזמנה לאלימות ופגיעה באחר! בנוסף, שימוש בקריקטורה בעיתון שפוגעת בדמויות פוליטיות, ושריפת דגל המדינה וכו... פוגעות בזכויות שונות כמו הזכות לכבוד. וכאן נשאלת השאלה עד כמה התקשורת והעיתונות יכולים לחשוף לציבור את האמצעים הללו והאם יש גבול לחופש הביטוי במדינה דמוקרטית, או שאפשר להשתמש בכל דרך כדי למנוע את קיום המהפכה המשפטית ולממש את דעת המפגינים בכל דרך, מצב אשר נוצר בו: "שמירה על הדמוקרטיה בכוח!".

בנוסף, אני רואה שהסקירה של התקשורת לא הוגנת כי צריך להציג את כל העמדות גם אם בעד או נגד הרפורמה בצורה שווה, העמדה של האופוזיציה נדחקה לשוליים, וזה יכול ללמד אותנו על התקשורת בישראל שהיא נוטה להציג את האירועים שיכולים למשוך את הקורא, כי אנשים נמשכים לאירועים מוזרים, כמו ההתקוממויות שהיו בהפגנות. והמטרה שלהם היא לשווק את העיתון שלהם יותר מלחקור את כל העמדות ולהפעיל ביקורת על השלטון.

אם הזמנתי לכתוב בכלי תקשורת הייתי חושפת את היתרונות והחסרונות של מימוש המהפכה המשפטית, ולנסות לנבא את התוצאות שיהיו אחרי כמה שנים עקב השימוש ברפורמה ולהציג את התוצאות האלה בצורה שיטתית ורציונלית המבוססת על עובדות, תוך בחינת מקרה בוחן שבו אני אציג מדינת ארה"ב כדוגמא למדינה שבה הנשיא בוחר את השופט. והכתיבה שלי לא תהיה לקראת צד מסוים ולא אחשוף את העמדה שלי כי המטרה היא לא להשפיע על הציבור אלא למסור את המידע שיגרום להם לחשוב ולהחליט בצורה נכונה מה החלטה הכי טובה.

בסקירת לחלק מהעיתונות בנושא המהפכה המשפטית ראיתי שבחלק מהעיתונות יש סקירה למהפכה המשפטית מנקודת מבט אחת או שהם נגד הרפורמה או בעד

על כלי התקשורת בישראל

התקשורת הישראלית בעת הזו פועלת במישורים שונים ובכך מנגישה את העדכונים במהדורות החדשות, בעיתון, ברדיו ובערוצי המדיה השונות. בכל מקום סיקור העדכונים באים לידי ביטוי באופן שונה על פי דעותיו ומחשבותיו של עורכי הכתבה. לפני המהפכה המשפטית בערוצי התקשורת השונים נוכחות הדעות הפוליטיות באו פחות לידי ביטוי ולאחר המהפכה המשפטית ניתן לראות שהסיקור בערוצי החדשות השונים מנותבים על ידי הדעה הפוליטית עקב ההתפלגות שקיימת בקרב החברה הישראלית.

הסיקור בערוצי החדשות השונים סביב המהפכה המשפטית משתנים בין ערוץ לערוץ. ישנו ערוץ ששם יותר דגש על המהפכה ואף מקצין את הסיקור על המתרחש ואילו ישנו ערוץ שמפחית בסיקור סביב המתרחש במהפכה המשפטית. לדוגמה, בזמן ההפגנות ברחבי הארץ ישנם ערוצים שיותר הראו לאורך זמן מה מתרחש בזמן ההפגנה וישנם ערוצים שהראו פחות.

ערוץ 14 הינו ערוץ שידור המזוהה עם הימין הפוליטי בישראל אשר מביא כתבות וסיקורים של המתרחש בעיקר בקרב החברה היהודית-דתית בישראל. הסיקורים בערוץ זה סביב המהפכה המשפטית באו לידי ביטוי בסיקור חיובי כלפי המהפכה המשפטית והצגת הנקודות לטובת מדינת ישראל.

לעומת ערוץ 14, ישנם ערוצים 13 ו-12 שהם ערוצים אשר מביאים דעה ליברלית וביקורתית יותר כלפי התנהלות הממשלה בנושא המהפכה המשפטית. היה ניתן לראות שערוצים אלו הביאו יותר דעות מגוונות וסיקורי הפגנות בזמן אמת. נוסף על כך, ערוץ 11 הינו ערוץ ציבורי אשר פועל למען דיווח לציבור במתרחש במדינה תוך שקיפות והבאת דעות רחבות בנושאים שונים. התנהלות ערוץ 11 בקשר למהפכה המשפטית שואפת להציג את כלל הדעות בנושא המהפכה ובכך לייצר אתיקה שוויונית ולשמור על תואר העיתונות.

לסיכום ניתן לומר שהתקשורת הישראלית פועלת כיום במגוון מישורים ומספקת עדכונים וסקירות במגוון ערוצים. לאחר המהפכה המשפטית, הדעות הפוליטיות עומדות במרכז הסיקור בערוצים השונים והתנהלות הסיקור סביב המהפכה יכולה להיות שונה בין הערוצים. כך למשל, ערוץ 14 מתמקד בסיקור ימני-דתי ומציג סיקור חיובי כלפי המהפכה המשפטית בעוד ערוצים כמו 13 ו-12 מספקים סיקור ביקורתי ומגוון דעות. ערוץ 11 מציג דעות רחבות ושקיפות בנושא המהפכה.

המהפכה המשפטית

המהפכה המשפטית המקום שלה במרכז. היא מורכבת מהרבה דרכים להשפעה על הנושאים הפוליטיים במדינה. אמצעי התקשורת השונים לקחו חלק רחב באירועים המתרחשים במדינה, והציבור מנסה להשתמש בהם כדי להשמיע את קולו ולהביע את עמדתו. זה נובע מעיקרון חופש ביטוי.

אמצעי התקשורת נחשבים כאמצעי ביקורת חשוב על השלטון במדינה הדמוקרטית, כיוון שהם חושפים לאזרח את כל הפעולות של השלטון, והמידע הזה יכול לשמש איתם ברגע שהם מכריעים מי יהיה בשלטון, ולכן זה כלי שיכול למנוע מהשלטון להשתמש בכוח בצורה רעה.

הסקירה בתקשורת מתייחסת לרפורמה המשפטית מהיבטים שונים: נותנת הסבר על המהפכה, מתייחסת לתומכים ומתנגדים, ומציגה טיעונים שמחזקים את העמדות של כל צד, ויש סקירה מלאה לכל האירועים שמתרחשים במדינה סביב הרפורמה, כמו הפגנות, נאומים, ראיונות עם דמויות פוליטיות. בנוסף יש סקירה מחקרית ומשאל' דעת קהל שמטרתם לדעת את עמדת הרוב כלפי המהפכה המשפטית.

באמצעות מסגור, הסיקור התקשורתי מעביר לציבור מידע שהוא לא רק מידע גולמי, אלא הוא לוקח את חומר הגלם, אורז אותו בעטיפה אידאולוגית ורק אז מעביר אותו לנמענים. ישנם מספר מרכיבים המשפיעים על אופי המסגור: ערכים ונורמות חברתיים. אילוצים ארגוניים – כחלק מגוף תקשורת מסוים, בהתאם לאותו ערוץ.

למה מתנגדי המהפכה המשפטית עדיין מודאגים?

החוק לשינוי הרכב הוועדה לבחירת שופטים הונח על שולחן הכנסת להצבעה בקריאה שנייה ושלישית. אין כוונה להצביע עליו כרגע אבל המשמעות היא שהקואליציה תוכל לעשות זאת מתי שתרצה.

יו"ר ישראל ביתנו אביגדור ליברמן קרא לראשי האופוזיציה לבטל את שליחת הצוותים לבית הנשיא נוכח הנחת החוק שבמחלוקת על שולחן הכנסת: "אי אפשר לנהל משא ומתן כשנתניהו ושותפיו ממשיכים בהליך החקיקה. אני קורא למפלגות האופוזיציה למשוך את הצוותים שנשלחו לבית הנשיא, עד להורדת חוק יסוד השפיטה ובתי המשפט משולחן הכנסת. ככה לא מנהלים הידברות."

בין השינויים: אישור פסקת התגברות והסדרת פסילת חוקים, ביטול עילת הסבירות, הגדרת תפקיד הייעוץ המשפטי כמיעוץ לא מחייב ושינוי הרכב הוועדה לבחירת שופטים. הרפורמה הוצגה ב-4 בינואר 2023, שישה ימים לאחר השבעת ממשלת ישראל השלושים ושבע, ועוררה דיון ציבורי ער, תמיכה ומחאה.

הערכת הפעילות של התקשורת הישראלית

התרשמותי מהסיקור התקשורתי של הדרמה הישראלית הנוכחית: "הרפורמה", או "ההפיכה" - "המשפטית" או "המשטרית" היא שהתקשורת בהחלט נוקטת צד. היא באופן בולט מצדדת במחאות ופניה לביטול הרפורמה.

אני מרגישה שלא בנוח לכתוב הצהרה חד משמעית כזו. הרי לא בצעתי מחקר מסודר, לא אספתי ציטוטים באופן מבוקר וכולל, ובכלל, כפי שכבר ציינתי בחיבורי הקודמים, אינני חיה פוליטית כלל וכלל.

אני משתדלת להיות קשובה לחדשות פעם ביום, ולהבין מה קורה בזירה הפוליטית מתוך אחריות אזרחית ורצון כן להבין מה מתרחש סביבי, אבל אני מודה שאני מעדיפה לשקוע בספר טוב, המתאר מקומות זמנים שונים משלנו. אני מודה שהברברת באמצעי התקשורת מרתיעה אותי – הטון המתלהם, הדרמה המעושה.

הסיקור החדשותי בישראל, נגוע תמיד, לצורך או שלא לצורך, בתחושת דחיפות, אסון מתקרב, ואפוקליפסה. התקשורת, באוזניי, רק מגביהה הלהבות, מגדילה את הדרמה והקונפליקט ומזינה את החרדות.

בפנאים שונים הנערכים בתקשורת תרבות הדיבור, או למעשה, חוסר תרבות הדיבור מחמירה את המצב. פאנלים אלו מתאפיינים בדרך כלל בחוסר הקשבה, צעקות, איש נכנס לדברי רעהו. דיונים כאלו מבטאים חוסר נימוס בסיסי ואפילו אלימות וכוחנות. כל אלו מעציבים אותי מאוד וגורמים לתחושת פסימיות בנוגע לעתיד החברה שלנו.

אני נהנית מסיקור חדשותי מחו"ל. החדשות שם, כך אני מתרשמת, מוגשות בטון הרבה יותר פייסני ומרגיע.

אמנם אני מנויה ותיקה של עיתון הארץ, אך גם הוא גורם לי חוסר נחת פעמים רבות. העיתון מציג עמדה חד משמעית שמאלית, בכלל, ונגד הרפורמה, או ההפיכה המשפטית, המשטרית, בפרט. סקירתו מלווה בתחושת חריפה של פסימיות וקץ כל הדורות. בנוסף, פעמים איני מבינה את הנאמר שם בשפה תל-אביבית צעירה וצינית.

הרי כמה דוגמאות לכותרות שקפצו לעיני בגיליונות "הארץ", המזינות את הקונפליקט ומקצינות אותו (ההדגשות בציטוטים שלי. מ.ב.):

"הנתונים **מחרידים**, האזהרות מצטברות, אבל חברי הקואליציה ממשיכים **בביזה**", **האסון** המתרגש על ישראל לא יהיה בגדר הפתעה... **חבורת הפנאטים חסרי האחריות** שמנהלת את המדינה ממשיכה **להתנפל** על הקופה הציבורית... (יוסי ורט, הארץ, 19 למאי, 2023),

"**ההפיכה המשטרית** האיצה מעבר ליכודניקים דוברי רוסית למרכז" (ליזה רוזובסקי, הארץ, 21 לאפריל, 2023).

"לימודי אנטי-אזרחות לבגרות" (אור קשת, הארץ, 25 לאפריל 2023)

"גם גניזת ההפיכה לא תספיק. הם ינסו שוב. בכוח גדול יותר, ואנחנו חייבים להגיע מוכנים" (יובל נח הררי, מוסף הארץ, 31 במרץ, 2023)

מצאתי לעצמי, עם הזמן, כמה מקורות חדשותיים להם אני מעדיפה להקשיב ומהם ללמוד. אני נהנית מהכתבים הצעירים, המגיעים מרקע שונה משלי, ומציגים קול אחר. מוחמד מג'אדלה הערבי, עקיבא וייס החרדי, סיוון רהב וידידה מאיר שמציגים בתוכניתם "שעה זוגית" בגל"צ תכנים שאינם דווקא חדשותיים, אולם דעותיהם הלאומיות – מסורתיות משתקפות באיטמים אותם הם מביאים וחשוב לי

לשמוע אותם, ואני מעריכה את מאמצייהם להשמיע קול פייסני ומאחד, על פני הטון הקונפליקטואלי השגור.

יש לי שני גיבורים, שועלים ותיקים בשדה העיתונות: רזי ברקאי ואילנה דיין. שניהם מביאים קשת רחבה של רעיונות ודעות, באופן מכבד, עמוק ונוקב, גם אם עמדתם ידועה. מילותיהם המדודות והרגישות מעלות בעיני דמעות. והנה, רק התחלתי לכרות אוזן לתקשורת כהכנה לחיבור זה, ומיד נפלתי על תוכנית מעוררת השראה ומעודדת של אילנה דיין.

ביום 27/4/2023, יום אחרי יום העצמאות ה-75 למדינת ישראל, הביאה דיין בתוכניתה השבועית בגלי צה"ל "נכון להבוקר" אוסף ראיונות עם אנשי ציבור בעלי תפקידים שונים, מרחבי המפה הפוליטית, המביאים מסר פייסני ומאחד.

ד"ר אייל חולתה, ראש המל"ל (המועצה לביטחון לאומי) לשעבר, איש מוסד לשעבר, פיזיקאי ומתמטיקאי. מבקש להביא מסר אופטימי. רב המשותף על המפלג, הוא טוען. האתגר העכשווי הוא להשתמש ברוח היזמית הישראלית, ובתנופה שהיא מביאה, כדי ליצור שפה חדשה, שפה משותפת, ליצור מכנה משותף. עלינו לפעול נגד שיח קצוות, נגד הרשתות החברתיות המושכות לשיח כזה. ד"ר חולתה עצמו מקיים ומשתתף בכמה קבוצות שיח הפועלות בכיוונים אלו.

המרואיין הבא באותה תוכנית, חיליק טרופר, ח"כ מטעם המחנה הממלכתי, בחר לבקר ביום הזיכרון בחלקה הצבאית בבית העלמין ברמלה יחד עם ח"כ משה אבוטבול מש"ס. טרופר משתתף בשיחות הפשרה בעניין הרפורמה בבית הנשיא.

המסר המרכזי שלו: למרות שנמשיך להתווכח - אנשים אחים אנחנו. עלינו להשתחרר מהרצון להכניע את הצד שכנגד, לשבור לו המפרקת. אם אחי שוכב על הרצפה, מסביר טרופר בשפה ציורית, גם אני מדמם.

כוחנו באחדותנו. ולא, נשלם מחיר כבר בכל התחומים: כלכלי, חברתי, מדיני.

המרואיין השלישי הוא הרב שמואל אליהו, רב העיר צפת. הרב אליהו מאוד חד משמעי בדעתו: אחדות העם היא ערך עליון, אך אחדות העם אינה יכולה לרמוס ערכים אחרים. לכן הוא שואף לשיח סוף לדיקטטורה של בג"צ. אך כל זאת בהקשבה, הבנה, הכלה ואופטימיות. הרב מספר שהוא יושב בפורום של 30 רבנים יחד עם 30 טייסים ממובילי המחאה המקיימים שיח ברוח זו.

בהמשך, עלה לשידור מוחמד מג'אדלה, מרדיו נאס וחדשות 12. מג'אדלה רואה בתקופה זו הזדמנות גם לחברה הערבית. הדרמה סביב הרפורמה או ההפיכה יוצרת הזדמנות לשינויי הסדר הקיים לטובה עבור המיעוטים, ערבים ביניהם.

לבסוף עלה לשידור שאול מרידור, לשעבר ראש אגף התקציבים באוצר ופעיל במחאה. לדבריו המחאה העירה את המחנה הליברלי בחברה הישראלית, ולימדה את הקואליציה מגבלת הכוח מהי. הקואליציה לא תוכל לבצע חקיקת בזק. המחאה שרטטה לממשלה גבולות גזרה – מה לגיטימי ומה לא. עוד הוא מדגיש, ישראל חזקה מסך מחלקותיה.

אני בוחרת לשאת מסרים אלו, לחפש אותם בחיי, ולאורם לצעוד. אחפש תמיד שיח מאחד, שמחפש הבנה ומכנה משותף. אני מקווה שגם הזירה התקשורתית תיתן במה לעוד ועוד מסרים מסוג זה, ואולי בכך תוכל גם להשפיע על החברה הישראלית, וליצור חברה, שגם אם היא רווית קונפליקטים, מתנהלת במתינות, הקשבה וסובלנות.